

Tarmo Ruut ten koolitööd

Teatri küljed, tore, aga miks maakonnalehes, nii küsis mult vanatark mees. Ja et ma ei osanud talle siis vastata, lubasin, et kirjutan vastuse. Ehk oleksin teatrikülgil silmas pidades pidanud vastama, et mängin.

Tavapärase vastus oleks, et on Eesti teatri juubeli aasta. Et teatrikülgjed kajastavad muuhulgas siin maakonnas alustanud ja nüüd teatriga suurelt seotud inimeste elu. Et teater on elu. Et kui tähtis on just täna tarbimishulluse käes tõmblevas maailmas lugejatele pakkuda midagi sellist, mis on jääv. Saja-aastane eestikeelne teater on. On viiv vaid ja on jääv. Nagu elu ja etendus.

Tavapäratum vastus oleks, et ma ei tea. Ei taha teadmatust sõnastada. Tunnen aga, et nii on vaja. Olen üpris kindel, et on olulisi asju ilmas, mida ei pea sõnastama. Ei tohigi.

Gustav Suitsul on luuletus "Kerkokell". Luuletuses read: *Om asja ilman*

imelise, / teed toda kävven mötli ma: / sääl saatva kooljat peijelise, / siin jooksva latse lustiga! Seda luuletust ei ole ju vaja, et elada. Seda ei pea teadma Ameerika president. Samas kui keegi paluks, et kannan see luuletus ette ükskõik millise maa presidendile, siis teeksin seda emakeeles. Ma ei seletaks loetut üle kuulajale arusaadavas keeles, et vaata, Busch, meil miski lell lööb kella ja ema on surnd ja keski mees mõtleb, et kes talle kella lööb, kui ära sureb.

Mu peas, usun, et paljude kaasmaalaste omades, loeb seda luuletust näitleja Hugo Laur. Olin kolmeaastane, kui ta selle linti luges. Täna leiab selle salvestuse klassikaraadio koduleheküljelt.

Internetist <http://www.teater.ee> portaali foorumist leian ma tänase koolipoisi appihüüde: "Tarmo Ruut ten koolitööd ja on küsitud kellega oli lavastaja ja näitleja Tarmo Ruut abielus. Palun aidake!" Ma ei taha seletada, mis valesti on ja kui sügavalt.

Ehk selgitab maakonnalehe teatrikülgede vajadust lavastaja Merle Karusoo vastamata jäänud vastus, tänase teatritelehe põhiküsimusele, mis teater on, miks teater on. Merle vastas, et tahab vastata, aga ei jõudnud. Nii tõsiseks ja vajalikuks pidas vastamist, et ei hakanud seda kiirustades tegema. Ütles vaid, et loodab, et me leht seda temalt veel kord küsib.

Ja kui lehe teatrikülgjed kord siin lõpetavad, siis ehk mängin, võtan sõbrad appi ja mängime, ka vastust küsimusele, miks teatrikülgjed maakonnalehes. Ja kui see mäng vaatajates uusi küsimusi ei tekita, siis on mängimine mahavisatud aeg. Ehk mine sedagi tea.

**Teatrikülgede toimetaja
Margus Mikomägi**

Teater jääb inimese hinge kinni

Ugala teatrijuht Peeter Tammearu vastab Margus Mikomägi küsimusele, mis teater on, miks teater on.

Mis teater on? Selle küsimuse esitas mulle endine näitleja ja praegune ajakirjanik. Või peaksin ütleva: näitleja ja ajakirjanik. Kas näitleja on elukutse või kutsumus? Elukutse? Või kibe leib? Önnelik saatuse või nukker enesepiin? Kui näitleja tee kord lõpeb ja ajakirjaniku tee ees terendab, mis siis inimeses toimub? Kas näitleja kaob? Ja ajakirjanik asub kohe asemele? Mis jääb inimesest alles, tema sisse? Mäng? Teater?

Kunagi olid poola teatriuurijad väitnud, et näitleja, kes on töötanud teatris vähemalt seitse aastat, ei kohane enam kunagi tegelikult mingi muu ametiga.

Tähendab, see teater jääb inimese sisse. Jääb inimesse kinni, kuigi tema tee võib viia kauge kaarega teatrimajadest mööda. Sest hing on sinna kinni jäänud. Nii et see teater on kuidagi hingega seotud. Lähed rolli sisse – hingad sisse; tuled rollist välja – hingad välja. Ja niimoodi – kas hingad või hingeldad. Aga igal juhul hingega. Kui oled asja kallal hingega.

Mis tundemärgid on teatril – see on muidugi teine tahk selles keerulises küsimuses. Teadlased on kokku leppinud selles, mis on teadus. Matemaatik suudab mõista, mis on liblikauurija teadus ja nad vastastikku tunnustavad seda. Kas teatris toimub sama? Kas me tunnustame üheselt seda mõistet – teater? Enam kindlasti mitte. Seetõttu ei proovigi ma vastata vastamatut – st seda, mida teater kui kommunikatsioonivorm endas sisaldada võib, vaid kasutan juhust, et mõtiskleda, mis minu teater minule on. Arvan, et minu (mitte omandina, vaid et ma töötan siin) teatri näitlejad ei juhtu naabermaakonna lehte lugema ja kui nimelt satuvad lugema, siis olen ma teinud seda kaudselt, mitte otse öeldes. Ka see kau-

de ütlemine kuulub mu meelest ühe märksõnana teatrikommunikatsiooni alla.

Seega: et teater põhineb suhtlemisel ja info vahetusel (kunagi olles otsene infoallikas; nüüdseks kaudne) nii suunal näitaja (näitleja) – publik, kui ka suunal näitleja – näitleja, siis tekib sellel suhtlemisel hõõrdumine (kontakt), mis omakorda tekitab pinget. Pinge on teatris üks põhilisi suhtlemiskomponente. Me tajume, mida võib tekitada pinge, mis viib protsesse tervikuna ühes suunas, mis käivitab protsesse ja hoiab neid tegevuses. Aga samuti mõistame, mida toob kaasa pinge, mis ei kumuleeru, vaid rakendub erinevais suundades. Teatri sisehõõrde tulemusena võib plahvatada energia, mis toob ootamatutest reservidest välja jõuvarud, mida isegi unes oodata ei oska, aga samas võib killustatud, tühikäikudele raisatud energia halvata kogu südame töö, katta ta mingi hallikasroheline kihiga, mis toimib nagu katlakivi.

Üks hea kolleeg ütles kord: "Klatsh on teatris nagu umbrohi." Ja ta ei mõelnud selle all mitte tüüpilist üksteise arvustamist, nagu me arvame, et toimus kunagi sa-longides ja kohvikutes. Ei, klatsh on siinkohal pidev müra tekitamine, teadlikult ebatõese info paiskamine enda ümbruses, põhimõttel: mida sogasem on vesi, seda raskem on kalu märgata. Siis tekivad mingid "teadjad ja konkreetsed" suhted tulevasse materjali juba enne sellega tutvumist; tekivad negatiivsed suhted tegijaisse ja koosseisudesse – ikka arvatakse, et keegi kusagil tegutseb meelega, et mina järgmise lavastuses peaosas ei mängi. Ükskõik, kui huvitav on konkreetne prooviprotsess, ükskõik, kui vajalik see oleks teatrile – ikka leidub

Peeter Tammearu

keegi, kes on oma tegevuse rajanud kritiseerimisele ja irisemisele. "Miks ta teeb nii? Miks ei tehta naa? Miks see jälle mängib? Miks seda ei hinnata? Kellele seda asja vaja on?" Ja nii edasi – ja nii edasi. Umbrohtu ei hävita, aga tuleb kulutada väga palju energiat, et lilled hakkaksid selle suhetesegaduse seest välja paistma.

Ja aeg jookseb. Iga näitleja võiks olla see lill. Aga ei, mõni tahab end hirmsasti madalada umbrohuks, tahabki elada umbrohuna – takistades teisi ja tootes tühikäigu hallikasrohelist. Miks ta valib selle tee? Rumalusest? Õiglustundest? Unustades ära selle rõõmu, mis teda teatrisse tõi? Alles hiljuti on keegi vanem kolleeg pidanud ruumi tegema sellele noorele näitlejale, pakkudes talle enda potentsiaalseid rolle – ja juba on noor kolleeg selle unustanud, juba arvab ta, et ainult temal on õigus metsas kõiki maasikaid süüa. Nagu teeks teatri juhtkond teadlikult äärmiselt ebamõistlikke ja näitlejatele kahjulikke otsuseid, nagu tahaks teatrijuht meelega määndada mõne õitsva lille umbrohu hulka kuuluvaks.

Miks ma seda räägin? Aga sellepärast, et energia on teatris üks. Ja ainult energiat välja andes saad seda tagasi. Halastamatult ja ainult nii. Kui energia kulub tühikäigule, siis... kulub energia tühikäigule. Protsess on lõplik ja potentsiaalsete rollide ase-

mel saame vaid kergelt viisandatud sketshe ja tüüpe.

Need on tänased mõtted teemal: mis teater ON. Mis teater olla võiks ja mida ta olla ei tohiks. Kui me teame, mis teater ON, siis saame vastata ka küsimusele: MIKS teater on.

Miks? Me hindame kõike puhast. Õhku, vett, suhteid. Teater on siiski suhteliselt müravaba kommunikatsioon. Ta on äärmiselt vahenditu, ta on mahepõllumajanduslik. Tema trikid on tuntuud, ta on vaba väävlist – veel pole digitaalselt kahele numbrile taandatav infomuundumine teda "uendanud".

Teatris kasutatavat inimsõna ei saa MP3-ks kokku pakida, teater kasutab ikka veel äärmiselt energiamahukat, aga seetõttu kallist inimressurssi. Ta on nagu hobune. Me kõik sõidame autodega, aga oma lapsele ostaks ikka hobuse. Sest see on midagi muud. Niikaua, kui me vajame seda luksust, et muundamata hääli puudutab meie retseptoreid, kehavõnked ruumis sisenevad lainetena meie kehasse ja pausi ajal mõtlevad kõik viisada ühes suunas, senikaua, kuni etendus algab kõigi jaoks ühel kindlal kellaajal ja pole salvestatud individuaalse nautimise tarbeks plastkettale, senikaua on veel lootust. Lootus kaob siis, kui teatrivaba inimtegevus kord kõik hävitab. Kui teater sulle ukseid, nagu lasteateid või ühistransporti, sest inimestel pole enam kindel üksteise lähedal olla.

Küsisin: "Kas kevadel tuleks nüüd pääsupesad maha lõhkuda, et rändlinnud inimeste keskel elada ei saaks?" Vastati: "Esiailgu kindlasti mitte, aga kui ümbruskonnas hakkab inimesi massiliselt surema, siis tuleks nad maha võtta küll."

Mõeldes möödunud veebruarile: Eestlane olla on ilge ja häa.

1. märtsil sajandal aastal.

Rahvas nõuab tsirkust ja leiba

Toivo Räägel

Kuigi draamalavastusi etendub poole rohkem, eelistavad vaatajad komöödiaid, väidab Eesti teatristatistika. Sama meel on ka Rapla kultuurijuhid.

Rapla kultuurikeskuse juhi Raul Talmari sõnul tuleb komöödiaetendust vaatama kuni 250 inimest, draamaetendus kogub vaatajaid poole

vähem. Keskuse majandusjuhataja Kalju Visnu arvates vajab Rapla inimene pärast väsitavat tööpäeva tsirkust ja leiba. Ka kuulsad näitlejad toovad rahva kodust välja.

Talmari arvates ei kannata üle ühe etenduse kuus Raplas tuua, kuna paadunud teatral on siinkandis vähe. Kahel korral on tulnud ära jätta mujal populaarse VAT-teatri etendused, kuna publikut ei jätkunud. Samas on Rakvere Teater siinsete inimeste seas ääretult populaarne, ütles Talmari.

Kõnekad arvud

Uuslavastuste statistika näitab, et lavastajad ei ürita rahva maitsega kõigest väest kaasa joosta. Eestis toodi

2004. aastal lavale 20 komöödia- ja 40 draamaüslavastust. Komöödiasugemetega etendusi vaatas Eestis üle 214 000 ja draamaetendusi 186 000 vaatajat.

Kutselised teatrid külastasid tol aastal meie maakonnas Rapla linna, Märjamaad, Kehtnat, Vana-Vigalat ja Eidaperet. Aasta jooksul kogusid teatrid Raplamaal 3250 vaatajat. Kõige enam vaatajaid jagus Eesti Riiklikule Nukuteatrile – 909. Järgnesid Pärnu Endla 701 ja Rakvere Teater 640 vaatajaga.

Kogu Eesti arvestuses oli samuti kõige edukam nukuteater, mis kogus üle 147 000 vaataja. Vanemuise kombinatiteatrit külastas 14 000 vaatajat vähem. Meie kõige

kallimat teatrit Estonia väisas 22 000 vaatajat vähem kui nukuteatrit.

Muusikaetendustest on kõige populaarsem muusikal, mida külastas Eestis üle 160 000 vaataja, ooperit kuuldas 65 000 ja operetti peaaegu 28 000 inimest. Raul Talmari arvates peetakse operetti millejärele vanamoodsaks, kuid selle taassünd toimub.

Tantsulavastusi külastas aastast 72 000 vaatajat, kellest 50 000 eelistas klassikalist tantsu (balletti). Kokku külastasid inimesed kutseliste teatrit 937 463 korral. Teist samapalju publikut kogusid harrastusteatrid.

Riigile läheb teatrite toetamine kalliks maksma. 2004. aastal doteeris riik teatrid

rohkem kui 250 miljoni krooniga, millele omavalitsused lisasid veel 12,5 miljonit. Samal ajal teenisid teatrid piletitulu 87,6 ja kohvikutulu 5,6 miljonit krooni. Hoone väljarentimine üritusteks tõi sisse 22,4 miljonit krooni.

Kino varjusurmas

Talmari sõnul jagub Raplas ühele kinoseansile keskmiselt 20 külastajat. Ometi on siin pilet tunduvalt odavam kui Tallinna kobarkinos. Samuti on Raplas odavam teatrit külastada – pilet hind on alla 100 krooni. "Loomulikult on tore käia Tallinnas uhkes teatrimajas, aga võiks mõelda, kas tahame head teatrit või minna teatrisse teatrimaja pärast."

**12. märtsil kell 18
Eidapere rahvamajas
Vana Baskini Teater
lustaka
komöödiaetendusega**

"Mul tuli idee!"

Pääse:
100 kr,
pensionäridele 80 kr

Bussid väljuvad:
Lellest kell 17.30
Lokutalt kell 17.40
Järvakandi bussijaamast
kell 17.30.

Info telefonil: 486 1224